

דברים פרק יז

(ח) כי יפלא ממך דבר למשפט בין דם לדם בין דין לדין ובין נגע לנגע דברי ריבת בשעריך וקמת ועלית אל המקום אשר יבחר ה' אלהיך בו: (ט) ובאת אל הכהנים הלויים ואל השפט אשר יהיה בימים ההם ודרשת והגידו לך את דבר המשפט: (י) ועשית על פי הדבר אשר יגידו לך מן המקום ההוא אשר יבחר ה' ושמת לעשות ככל אשר ירוך: (יא) על פי התורה אשר ירוך ועל המשפט אשר יאמרו לך תעשה לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל: (יב) והאיש אשר יעשה בזדון לבלתי שמע אל הכהן העמד לשרת שם את ה' אלהיך או אל השפט ומת האיש ההוא ובערת הרע מישראל: (יג) וכל העם ישמעו ויראו ולא יזידון עוד: ס

ויקרא פרק ד

(יג) ואם כל עדת ישראל ישגו ונעלם דבר מעיני הקהל ועשו אחת מכל מצות ה' אשר לא תעשינה ואשמו: (יד) ונודעה החטאת אשר חטאו עליה והקריבו הקהל פר בן בקר לחטאת והביאו אתו לפני אהל מועד:

הוריות פרק א

[א] הורו בית דין לעבור על אחת מכל מצות האמורות בתורה והלך היחיד ועשה שוגג על פיהם בין שעשו ועשה עמהן בין שעשו ועשה אחריהן בין שלא עשו ועשה פטור מפני שתלה בבית דין הורו בית דין וידע אחד מהן שטעו או תלמיד והוא ראוי להוראה והלך ועשה על פיהן בין שעשו ועשה עמהן בין שעשו ועשה אחריהן בין שלא עשו ועשה הרי זה חייב מפני שלא תלה בבית דין זה הכלל התולה בעצמו חייב והתולה בבית דין פטור:

הוריות (ד)

אמר רב יהודה אמר שמואל: אין ב"ד חייבין עד שיוורו בדבר שאין הצדוקין מודין בו, אבל בדבר שהצדוקין מודין בו - פמורין; מאי טעמא? זיל קרי בי רב הוא.

השגות הרמב"ן לספר המצוות שורש א

אבל הדבר הברור המנוקה מכל שבוש הוא שנודיע שאין הלאו הזה לא תסור אלא במה שאמרו בפירושי התורה כגון הדברים הנדרשים בתורה בגזרה שוה או בבנין אב ושאר שלש עשרה מדות שהתורה נדרשת בהן או במשמעות לשון הכתוב עצמו וכן במה שקבלו הלכה למשה מסיני תורה שבעל פה שאם יראו הם שזוה הדבר אסור או מותר מן התורה לפי מדרש הכתוב או לפי פירושו או הלכה מפי השמועה ממש רבינו ויראה הוא הפך חייב לבטל דעתו ולהאמין במה שאמרו הם. זהו שאמר הכתוב כי יפלא ממך דבר למשפט בין דם לדם בין דין לדין כלומר שנתכסה מהם דבר ונחלקו במשפטי התורה ואיסוריה ונגיעיה והעובר על דברי ב"ד הגדול שבדורו וסומך על דעתו עובר על עשה ועל לא תעשה הללו. ואפילו אם נחלקו ב"ד עצמם בדבר הולכין בהם אחר הרוב כמו שאמרו במחלוקתם (פח ב) אם שמעו אמרו להם ואם לאו עומדין למנין רבו המטמאין טמאו המטהרין טהרו. ומה שהסכימו עליו רובם הוא הדבר שנצטוונו עליו מן התורה והעובר עליו וסומך על דעתו שאינו כמו שהסכימו הם נעשה זקן ממרא בזמן דיני הנפשות. והוא שנאמר אשר יעשה בזדון לבלתי שמע אל הכהן. וענשו אבוד מן העוה"ו ומן העולם הבא. וזו היא כת הצדוקים הארורים ששמם במזרח קראין. כי התורה נתנה לנו ע"י משה רבינו בכתב וגלוי הוא שלא ישתוו הדעות בכל הדברים הנולדים וחתך לנו ית' הדין שנשמע לב"ד הגדול בכל מה שיאמרו בין שקבלו פירושו ממנו או שיאמרו כן ממשמעות התורה וכוונתה לפי דעתם. כי על המשמעות שלהם הוא מצוה ונותן לנו התורה. וזה הוא מה שאמרו (ספרי שם) אפילו אומרין לך על שמאל שהוא ימין ועל ימין שהוא שמאל שכך היא המצוה לנו מאדון התורה יתעלה שלא יאמר בעל המחלוקת היאך אתיר לעצמי זה ואנכי היודע בוודאי שהם טועים והנה נאמר לו בכך אתה מצווה. וכענין שנהג רבי יהושע עם ר"ג ביום הכפורים שחל להיות בחשבוננו כמו שהזכר במסכת ר"ה (כה א). ויש בזה תנאי, יתבונן בו המסתכל בראשון שלהוריות (ב ב) בעין יפה, והוא שאם היה בזמן הסנהדרין חכם וראוי להוראה והורו בית דין הגדול בדבר אחד להתר והוא סבור שטעו בהוראתן אין עליו מצוה לשמוע דברי החכמים ואינו רשאי להתיר לעצמו הדבר האסור לו אבל ינהג חומר לעצמו וכל שכן אם היה מכלל הסנהדרין יושב עמהן בבית דין הגדול ויש עליו לבא לפנייהם ולומר טענותיו להם והם שישאו ויתנו עמו ואם הסכימו רובם בכטול הדעת ההוא שאמר ושבשו עליו סברותיו יחזור וינהוג כדעתם אחרי כן לאחר שיסלקו אותו ויעשו הסכמה בטענתו. וזהו העולה מן ההלכות ההם. ומכל מקום חייב לקבל דעתם אחר ההסכמה על כל פנים.

הלכות מאכלות אסורות פרק יז הלכה כב

שמן של עכו"ם ג מותר, ומי שאוסרו הרי זה עומד בחטא גדול, מפני שממרה על פי בית דין שהתירוהו, ואפילו נתבשל השמן הרי זה מותר, ואינו נאסר לא מפני בישולי עכו"ם מפני שנאכל כמות שהוא חי, ולא מפני גיעולי עכו"ם מפני שהבשר פוגם את השמן ומסריחו.

פירוש רבינו יונה על אבות פרק א משנה עז

ואל תרצה לעשר אומדות - שלא יעשר מאומד פירותיו ורלה לעשר צעין יפה. מה שמדד יותר מן העשירית נמלא שהוא עגל שאינו מעושר עד שיתן עיניו לעשר אותו והוא לא חשב עליו ונמלא שיש קלקול צמטער הזה וזה הדבר הוא משל מענין הסברה שאין לאדם לעשותה מאומד. אלא על דרך העיקר ושירד לסוף הדעת ואין זה בכל הסברות שיש שהיא לפנים והחכם אע"פ שסברתו נועה לזה הלך מצין הוא מכיר כי חכם אחר יוכל לומר דרך אחרת אלא שזה נראה לעיניו יותר ויש סברה שהחכם מחדש אותה יכיר וידע כי הוא מוכרחת על פי סברה הנכונה ואין אליה פנים אחרות ולא יהיה חכם שיחלוק עליה והמצין יצין ועל זה סמך הדבר אל עשה לך רב והסתלק מן הספק שהם מעין הסברה כמו שכתבנו:

רש"י בחובות (ז).

הא קמ"ל - דהיכא דאשכחן אמוראי דפליגי אהדדי כל חד אליבא דנפשיה ותרי אמוראי אחרני דפליגי צפלוגתא דהך אמוראי ואית לן לפרושי מילתא בתרי לישי חדא מנייהו מיפלגי תרי אמוראי אליבא דנפשיהו שכל אחד אומר סברה שלו כגון רבי יוחנן ורבי יהושע ואיך תרי אמוראי [אליבא דחד] לא מיפלגי אלא אמרי חדא מלתא וחדא מן ליגנא מיפלגי תרי אמוראי אליבא דחד כגון רב דימי ורבינן ומשיחא מלתא דתרי אמוראי קמאי חדא מלתא שבקינן הויא ליגנא דמיפלגי תרי אמוראי אליבא דחד ונקטין הויא דמיפלגי תרי אמוראי אליבא דנפשיהו דכי פליגי תרי אמוראי דחד מר אמר הכי אמר פלוני ומר אמר הכי אמר פלוני חד מנייהו משקר אצל כי פליגי תרי אמוראי דדין או צאיסור והיתר כל חד אמר הכי מיסתבר טעמא אין כאן שקר כל חד וחד סברה ידידיה קאמר מר יהיב טעמא להיתירא ומר יהיב טעמא לצאיסורא מר מדמי מילתא למילתא הכי ומר מדמי ליה צעניינא אחרניא ואיכא למימר אלו ואלו דברי אלהים חיים הם זימנין דשיך האי טעמא וזימנין דשיך האי טעמא שהטעם מתחפך לפי שינוי הדברים צמימו מוטע.

רש"י מסכת בחובות (ז).

ומי איכא הוראה לאיסור - ומי קרי איסור הוראה משום דכל אדם רשאי להחמיר והאוסר אין זה סמיכת דברים שאפי' מן הספק שאין ההלכה צרורה לו הוא צא ואוסר אצל המחיר סומך על שמועתו או על סברת חכמתו והיא הוראה.

ספר יראים סימן רמ [דפוס ישן - לג]

אמר רב יהודה אמר שמואל אין ב"ד מורין חייבין עד שירורו בדבר שאין הצדוקין מודין בו אבל דבר שהצדוקין מודין (כן) [בו] זיל קרי בי רב הוא פ"א ואינה קרויה הוראה לענין זקן ממרא אינה הוראה.

שולחן ערוך יורה דעה סימן רמב סעיף ח

טו לא מקרי הוראה אלא בדבר שיש בו חידוש לשואל, אבל בהוראה ידועה שהיא פשוטה לכל, כגון נותן טעם לפגם או לבטל איסור בששים וכיוצא באלו, מותר.

ספרי דברים (פיסקא קנד)

(יא) על פי התורה אשר יורוך, על דברי תורה חייבים מיתה ואין חייבים מיתה על דברי סופרים. ועל המשפט אשר יאמרו לך תעשה, מצות עשה. לא תסור מן התורה אשר יגידו לך, מצות לא תעשה, ימין ושמאל, אפילו מראים בעיניך על ימין שהוא שמאל ועל שמאל שהוא ימין שמע להם סליק פיסקא

תלמוד ירושלמי מסכת הוריות (פרק א)

וכי יש זדון לשגגה ליחיד אצל הורית ב"ד רבי אימי בשם רשב"ל מתניתא כגון שמעון בן עזאי יושב לפניו מה אגן קיימין אם ביודע כל התורה ואינו יודע אותו דבר אין זה שמעון בן עזאי ואם ביודע אותו הדבר ואינו יודע כל התורה שמעון בן עזאי הוא אצל אותו הדבר אלא כי נן קיימין ביודע כל התורה וביודע אותו הדבר אלא שהוא כמועה לומר תורה אמרה אחריהם אחר ואם כמועה לומר התורה אמרה אחריהם אחריה' אין זה שמעון בן עזאי כהדא דתני יכול אם יאמרו לך על ימין שהוא שמאל ועל שמאל שהוא ימין תשמע להם תלמוד לומר ללכת ימין ושמאל שיאמרו לך על ימין שהוא ימין ועל שמאל שהוא שמאל

הלכות שגגות (פרק יג הלכה ה)

אפילו הורו שני בתי הדינים בדבר אחד כגון חלב וחלב, או דם ודם, וכן אם לא היו העושים שוגגין על פי ההוראה, הרי בית דין פטורין וכל העושים חייבין, כיצד הורו בית דין לאכול חלב הקיבה כולו, וידע אחד מן הקהל שטעו ושחלב הקיבה אסור ואכלו מפני הוראתן, שהיה עולה על דעתן שמצוה לשמוע מבית דין אע"פ שהם טועים, הרי זה האוכל חייב חטאת קבועה על אכילתו, ואינו מצטרף למנין השוגגים על פיהם, במה דברים אמורים כשהיה זה שידע שטעו חכם או תלמיד שהגיע להוראה אבל אם היה עם הארץ הרי זה פטור שאין ידיעתו באיסורין ידיעה ודאית ומצטרף לכלל השוגגים על פיהם, וכן אם לא ידע שטעו ונתכוון לאכול שומן וחלב ואכל חלב הקיבה שהתירוהו והוא לא ידע שהוא חלב קיבה, הרי זה חייב מפני שאכילתו מפני שגגתו לא מפני ההוראה, ואינו מצטרף למנין השוגגים על פיהם שנאמר לכל העם בשגגה, עד שתהיה שגגה אחת לכל, וכן אם תלה בעצמו ואכל חלב הקיבה שהורו להתירו לא מפני הוראתן אלא מפני שהוא מותר בדעתו הרי זה חייב חטאת קבועה בפני עצמו, זה הכלל כל התולה בבית דין פטור והוא שיהיו שם כל הדרכים שמנינו, וכל החייב בפני עצמו אינו מצטרף לרוב השוגגים.